

อนาคตการศึกษาไทยใน 1 ปีข้างหน้า

1 ปี กับการขับเคลื่อนการศึกษา : ขับเคลื่อนอะไรและอย่างไร

ท่านอธิการบดีกิตติคุณ ท่านอธิการบดี ท่านรองประธานหนังสือพิมพ์มติชน ท่านวิทยากรสัมมนาสมาชิกที่เคารพ

ขอขอบคุณ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ กับหนังสือพิมพ์มติชน ที่ร่วมกันจัด ให้มีเวทีที่จะเสวนากันในวันนี้ หัวข้อที่จะบรรยายพิเศษนี้คือ เรื่อง “อนาคตการศึกษาไทยใน 1 ปีข้างหน้า” หรือ 1 ปี กับการขับเคลื่อนการศึกษา : ขับเคลื่อนอะไรและอย่างไร เนื่องจากมีเวลาค่อนข้างจำกัดก็จะเข้าสู่ประเด็นหลัก ๆ ต่อไปนี้

เรื่องการปฏิรูปการศึกษานั้น กระทรวงฯ ทำต่อเนื่องกันมาตั้งแต่มี พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ 2542 ซึ่งผ่านมา 7 ปีแล้ว แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 จะถูกยกเลิกไป แต่ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ 2542 ก็ยังมีผลบังคับใช้อยู่ การร่าง พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาตินั้น ก็ร่างด้วยความรอบคอบโดยยกบทบัญญัติสำคัญ ๆ ในรัฐธรรมนูญ เช่น มาตรา 43 ที่ว่า รัฐจะต้องจัดการศึกษา 12 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายก็ได้ยกมาบัญญัติใน พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติทั้งหมดไม่มีอะไรตกหล่น เพื่อ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติยังมีผลบังคับใช้อยู่ไม่ว่าใครจะมาเป็นรัฐบาล ก็ต้องยึดการปฏิรูปการศึกษาตาม พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งมีการแก้ไขเพิ่มเติมเมื่อปี พ.ศ. 2545 สำหรับรัฐบาลชุดนี้ได้มีการทบทวนโดยยังยึดการปฏิรูปการศึกษาตาม พ.ร.บ. ดังกล่าว มีประเด็นทบทวนอยู่ 3 ประเด็น ซึ่งเป็นที่มาของนโยบายที่จะกล่าวต่อไป

บรรยายพิเศษในการสัมมนาวิชาการเรื่อง “1 ปี กับการขับเคลื่อนการศึกษา : ขับเคลื่อนอะไรและอย่างไร” จัดโดย มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ ร่วมกับหนังสือพิมพ์มติชน ณ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ วันที่ 15 พฤศจิกายน 2549

ประเด็นแรก ก็คือ การปรับแก้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่รัฐบาลที่แล้วดำเนินการปฏิรูปมา 5-6 ปี ซึ่งมีความก้าวหน้าไปในระดับหนึ่ง แต่ขณะที่ก้าวหน้าไปในระดับหนึ่งก็ยังมีปัญหาอุปสรรค ถ้าไม่ดูแลแก้ไขถึงจะปฏิรูปต่อไปก็จะเป็นปัญหาตรงนี้ ขอกล่าวสั้น ๆ ว่าเป็นการเย้ยหยานในสิ่งที่ดำเนินการก้าวหน้ามาแล้ว แต่มาเจอปัญหาและปัญหานั้นถ้าไม่ได้แก้ไขก็จะดำเนินการต่อไปไม่ได้หรือดำเนินการต่อไปด้วยความยากลำบาก ส่วนนี้ขอยกตัวอย่างเช่น การจัดโครงสร้างใหม่ที่เป็นโครงสร้างเขตพื้นที่การศึกษาก็จะมีบุคลากรจำนวนหนึ่งที่เคยทำงานอยู่ในสำนักงานระดับจังหวัดและระดับอำเภอ บุคลากรเหล่านี้จำนวนประมาณ 20,000 คน ก็จะต้องเข้ามาอยู่ในเขตพื้นที่หรือเข้าไปอยู่ในสถานศึกษา ปัญหาที่จะต้องเย้ยหยานก็คือ มีจำนวนบุคลากรไม่ต่ำกว่า 10,000 คน ที่ยังไม่ได้จัดอัตราค่าจ้างรองรับให้เข้าสู่อัตราตำแหน่งที่มีหน้าที่ที่ชัดเจนและมีอนาคต เรื่องนี้ทางกระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการแล้วก่อนที่รัฐบาลชุดนี้จะเข้ามารับตำแหน่ง และรัฐบาลชุดนี้เพียงแต่เร่งให้การดำเนินการเดินหน้าต่อไป

มีฉะนั้นบุคลากรกว่า 10,000 คน จะอยู่ในภาวะที่ยังไม่มีอนาคตที่ชัดเจน บุคลากรเหล่านี้จะขับเคลื่อนการศึกษาได้อย่างไร คณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา (ก.ค.ศ.) ก็ได้พิจารณาอนุมัติอัตราค่าจ้างไปรองรับเรียบร้อยแล้ว อีกเรื่องหนึ่งเป็นกรณีที่รัฐบาลเป็นหนี้ครูในเรื่องเงินวิทยฐานะ ที่แรกนั้นก็กว่าครูมีหนี้สินมาก ก็คิดว่าจะทำอย่างไรเพื่อแก้ไขเรื่องนี้สินครู แต่รัฐบาลชุดนี้ก็กลับต้องมาแก้ปัญหาเรื่องหนี้สินของรัฐที่รัฐบาลเป็นหนี้ครู ซึ่งเงินวิทยฐานะนี้ไปเกี่ยวข้องกับครูประมาณ 300,000 คน ในระดับชำนาญการเดือนละ 3,500 บาท ซึ่งยังไม่ได้ชำระ 8,000 กว่าล้าน และถ้าปีไม่ชำระก็จะรวมเป็น 19,000 ล้าน ตรงนี้ต้องเย้ยหยาน เพราะตรงนี้เป็นส่วนที่ครูมีสิทธิจะได้โดยชอบธรรมตามกฎหมายและผ่านการประเมินเรียบร้อยแล้ว และเป็นเรื่องที่นายกรัฐมนตรีได้จัดเงินใช้หนี้เงินวิทยฐานะ 2550 ที่ผ่านคณะรัฐมนตรีได้จัดเงินใช้หนี้เงินวิทยฐานะ 8,000 กว่าล้าน และได้จัดให้ในปีใหม่อีกหมื่นกว่าล้าน ซึ่งตรงส่วนนี้น่าจะสร้างขวัญและกำลังใจให้ครูได้ เพราะรัฐบาลได้ใช้หนี้ให้ครูและสร้างขวัญให้ครูแล้ว

ในขณะที่เดียวกันในเรื่องเกี่ยวกับเงินอุดหนุนรายหัวที่จัดให้เด็กนักเรียนเพื่อจะปฏิบัติตามมาตรา 43 ของรัฐธรรมนูญและเลิกเก็บค่าบำรุงการศึกษาในการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดมาแล้ว 3-4 ปี ต้องชื่นชมกระทรวงศึกษาธิการที่มีการติดตามเรื่องนี้เพื่อจะดูว่างบประมาณที่จัดไว้มีเพียงพอหรือไม่หรือมีปัญหาอุปสรรคใดหรือเปล่าเมื่อเข้ารับหน้าที่ก็มีข้อมูลพร้อมให้ตัดสินใจในการสั่งการให้ดำเนินการต่อไป ซึ่งเรื่องนี้เมื่อครั้งผมเป็น ส.ส. ซึ่งเป็นประธานกรรมาธิการการศึกษา ผมก็ติดตามเรื่องนี้มาตลอดว่าการศึกษา 12 ปีฟรีจริงหรือไม่ ซึ่งไม่จริง และเมื่อไม่จริงก็เกิดปัญหา 2 อย่าง ก็คือ อย่างแรก กระทบคุณภาพการศึกษาซึ่งเกิดขึ้นเพราะเมื่อเงินอุดหนุนรายหัวนั้นได้น้อย คุณภาพการศึกษาที่ สมศ.ประเมินออกมาโรงเรียนขั้นพื้นฐานสอบตกไปเกือบ 20,000 โรงเรียนซึ่งอันนี้เกิดจากปัจจัยที่เงินอุดหนุนไม่พอและอย่างที่สองไปสร้างปัญหาในการบริหารให้กับโรงเรียนมากมายเพราะเงินนั้นไปถึงโรงเรียนเหล่านั้นใช้เวลาถึง 5-6 เดือนซึ่งทำให้โรงเรียนต้องใช้วิธีหาเงินในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การหาเงินบริจาคทำให้บางครั้งโรงเรียนเกิดปัญหาหนี้สินซึ่งเมื่อมีปัญหาเหล่านี้ทางกระทรวงฯ ต้องแก้ไขแล้วจะทำให้ผลที่เกิดขึ้นส่งผลกับตัวเด็กนักเรียน แล้วคุณภาพการศึกษาก็น่าจะดีขึ้น ทางกระทรวงฯ ได้ทำตัวเลขไว้ว่าจริง ๆ แล้วค่าใช้จ่ายสำหรับนักเรียนในขั้นพื้นฐานที่อุดหนุนปีหนึ่งประมาณ 30,000 ล้านบาท ต้องการเพิ่มอีกประมาณ 15,000 ล้านบาท ถึงจะเข้าระดับค่าใช้จ่ายจริงที่ประเมินได้ ซึ่งค่าใช้จ่ายจริงนี้เป็นค่าใช้จ่ายจริงของโรงเรียนขนาดกลางเพราะโรงเรียนขนาดกลางเป็นตัวเลขราคากลางที่น่าเชื่อถือ โรงเรียนขนาดใหญ่บางครั้งแพงกว่าโรงเรียนขนาดเล็กยิ่งแพง ก็เลยเสนอเรื่องให้เงินอุดหนุนเท่ากับค่าใช้จ่ายจริงของโรงเรียนขนาดกลาง แล้วโรงเรียน

ขนาดเล็กบวกเพิ่มให้อีกหัวละ 500 บาท ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่ไม่ตัดอุดหนุนเพราะถือว่าช่วยตัวเองได้ จะใช้เงินประมาณ 15,000 ล้านบาทต่อปี ถ้าทำไม่ได้เพราะว่างบประมาณไม่มีอาจใช้เวลา 2 ปี หรือไม่เกิน 3 ปี ซึ่งในปีนี้รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณตรงส่วนนี้ให้ แต่อาจจะไม่เสร็จภายในปีเดียว อาจใช้เวลา 2-3 ปี แต่อย่างน้อยที่สุดทางกระทรวงฯ ได้แก้ปัญหา ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อทางที่ดีถึงนักเรียน เพราะฉะนั้นมาตรการใด ๆ ที่จะเยียวยาเพื่อที่จะให้เกิดคุณภาพทางการศึกษาตามแนวปฏิรูปโดยส่งผลถึงครู นักเรียน และบุคลากรทางการศึกษากระทรวงฯ จะรีบหยิบยกขึ้นมาแก้ไข

“
ก็กล่าวมาเพียงแต่ยกตัวอย่าง
ให้เห็นว่า กระทรวงฯ
ต้องมาปรับแก้ปัญหาและอุปสรรค
เมื่อได้ใช้ความพยายามปฏิรูป
แล้วประสบปัญหา และเมื่อกระทรวงฯ
กำกับนี้ได้ ก็จะเป็นการวางรากฐาน
เพื่อให้ผู้บริหารยุคต่อไป
”

เป็นที่น่ายินดีที่รัฐบาลนี้ภายใต้การนำของท่าน นายกรัฐมนตรี (พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์) และรองนายกรัฐมนตรีคลังเข้าใจเรื่องการศึกษาดีมากกว่ากระทรวงฯ ได้รับความสนับสนุนเรื่องงบประมาณ ซึ่งเดิมเคยได้งบประมาณ 220,000 ล้านบาท เพิ่มขึ้นเป็นประมาณ 280,000 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นเกือบ 60,000 ล้านบาท แต่ใน 60,000 ล้านบาท นี้ จะต้องนำไปใช้หนี้ส่วนหนึ่งเลยทำให้ไม่ค่อยมีงบประมาณพัฒนาได้มากตามที่ต้องการ แต่อย่างน้อยก็ตั้งฐานไว้เพื่องบประมาณในปีต่อไป ในปีต่อไปไม่ต้องใช้หนี้กระทรวงฯ ก็จะมีเงินสำหรับใช้พัฒนามากขึ้น สิ่งที่กระทรวงฯ กำลังทำอยู่ในขณะนี้ คือทำในสองทาง พร้อม ๆ กันคือ การเยียวยาและการพัฒนาควบคู่กันไป ที่กล่าวมาเพียงแต่ยกตัวอย่างให้เห็นว่า กระทรวงฯ ต้องมาปรับแก้ปัญหาและอุปสรรค เมื่อได้ใช้ความพยายามปฏิรูปแล้ว ประสบปัญหา และเมื่อกระทรวงฯ ทำตรงนี้ได้ ก็จะเป็นการวางรากฐานเพื่อให้ผู้บริหารชุดต่อไปที่เข้ามา接班ที่สามารรถดำเนินการต่อได้โดยมีปัญหาลดอุปสรรคน้อยลงและราบรื่นขึ้น

ประเด็นที่ 2 เป็นเรื่องของการเสริมเติมเต็ม เรื่องการปฏิรูป เป็นการปฏิรูปทั้งระบบและครบกระบวนการเท่าที่ทำงานกันมา 6-7 ปี นับแต่มี พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ 2542 กระทรวงฯ ยังทำไม่ครบทั้งระบบและไม่ครบกระบวนการ เช่น กระทรวงฯ มีองค์กรหลักด้านอาชีวศึกษาแต่การปฏิรูปอาชีวศึกษาก็ยังไม่เข้าที่ เพราะ พ.ร.บ.อาชีวศึกษายังไม่ออกใช้ ในขณะที่เดียวกันการศึกษานอกระบบและตามอัธยาศัย เป็นเรื่องถึงมวลชน ก็อยู่ในช่วงที่กำลังจัดให้เข้าที่เข้าทาง และยังมี พ.ร.บ.รองรับหรือสถานศึกษาเอกชน พ.ร.บ. ก็อยู่ในขั้นตรวจร่างของคณะกรรมการกฤษฎีกา ซึ่งใน 3-4 เรื่อง ต้องเร่งดำเนินการเพื่อที่จะให้งานเดินไปทั้งระบบและครบกระบวนการที่นำไปก่อนกระทรวงฯ เจอปัญหาที่ปรับแก้ ที่ยังไม่ได้เริ่ม เพราะ พ.ร.บ. ยังไม่ได้ออกใช้ก็ต้องผลักดัน ซึ่งในระยะ 1 ปีของการผลักดันกฎหมาย เป็นเวลาที่ค่อนข้างจะน้อย และหลายคนวิจารณ์ว่าเวลา 1 ปี กฎหมาย 18 ฉบับไม่น่าจะทันคิดว่าน่าจะทำได้ทัน เพราะสภานิติบัญญัติจะทำงานได้เร็วกว่าสภาที่มาจากการเลือกตั้งและอีกเรื่องหนึ่ง คือ สภานี้จะเหลืออยู่สภาเดียวไม่ต้องผ่านทั้งสองสภาการใช้เวลาที่กระชั้นทำให้เรื่องของการตรา พ.ร.บ. ตามเป้าหมายน่าจะทำได้ เรื่องใดที่ผ่านคณะกรรมการกฤษฎีกาเคยเข้าสภา ครม.ก็จะอนุมัติให้เข้าสภานิติบัญญัติได้เลย ซึ่งทำให้เร็วขึ้น ก็คิดว่าในส่วนนี้จะเป็นส่วนเสริมเติมเต็ม

ประเด็นที่ 3 คือเรื่องปรับแต่ง โดยการที่การปรับแต่งนั้นจะทำให้การปฏิรูปการศึกษาสอดคล้องสนองตอบต่อการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคตที่เปลี่ยนแปลงไป สภาการศึกษาได้ออกแบบเรื่องการปฏิรูปการศึกษาไว้ 10 ปี มาแล้ว กว่าจะนำไปเขียนเป็น พ.ร.บ. ปี 2542 จริง ๆ แล้วการออกแบบทำไว้ตั้งแต่ 2540 เพราะฉะนั้นในช่วง 10 ปี ในยุคโลกาภิวัตน์การเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วหลายเรื่องที่เกิดขึ้นต้องนำมาปรับแต่งจึงจะทำให้ทันสมัยและสอดคล้องกับสถานการณ์ โดยเฉพาะก่อนที่จะมีการปฏิรูปการปกครอง จะเห็นได้ชัดเจนว่าสังคมไทยเป็นสังคมแห่งการเผชิญหน้ามากขึ้น เป็นสังคมที่มีความสมานฉันท์น้อยลง เป็นสังคมที่ใช้วิธีการรุนแรงมากขึ้น ถ้ามองว่าการศึกษาจะเข้าไปมีส่วนแก้ปัญหาเหล่านี้ ซึ่งไม่น่าจะเป็นปัญหาเฉพาะหน้า แต่ว่าช่วยแก้ไขปัญหาระยะยาวได้อย่างไร รัฐบาลนี้ได้นำเรื่องสำคัญ ๆ ขึ้นมา 2-3 เรื่อง ซึ่งในการปฏิรูปก็มีพูดถึงแต่ไม่ได้เน้นมากเท่ากับตอนนี้ เช่น กระทบวงๆ **ขอเปลี่ยนจากเรื่องความรู้คู่คุณธรรมมาเป็นเรื่องคุณธรรมนำความรู้** อันนี้เป็นเรื่องที่ตั้งใจมาก ซึ่งท่านนายกฯ ก็เป็นผู้นำเรื่องนี้ เพราะว่าถ้าไม่สามารถทำให้สังคมไทยเป็นสังคมคุณธรรม จะแก้ปัญหาสังคมลำบาก เพราะฉะนั้นหลายกระทรวงก็เข้ามาร่วมเรื่องคุณธรรมนำความรู้ ไม่ว่าจะเป็นกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงวัฒนธรรม เป็นต้น กระทรวงที่เกี่ยวข้องระดับชาติ

“
รัฐบาลนี้ได้นำเรื่องสำคัญ ๆ
ขึ้นมา 2-3 เรื่อง ซึ่งในการปฏิรูป
ก็มีพูดถึงแต่ไม่ได้เน้นมากเท่ากับตอนนี้
เช่น กระทบวงๆ ขอเปลี่ยน จากเรื่อง
ความรู้คู่คุณธรรมมาเป็นเรื่อง
คุณธรรมนำความรู้

”

จะถือว่าเรื่องนี้เป็นวาระแห่งชาติ แล้วจะเห็นได้ว่าต่อไปนี้ เรื่องการจะออกยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาสังคมให้เป็นสังคมคุณธรรมจะออกมาอย่างต่อเนื่อง ทั้งระดับชาติและระดับกระทรวง กระทบวงๆ ก็ได้เตรียมทำในเรื่องนี้หรือเรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำอย่างไรจะทำให้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นที่เข้าใจและนำไปสู่การปฏิบัติ ทุกฝ่ายก็มองมาที่การศึกษาว่าต้องมีการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม การนำปรัชญานี้มาใช้ในสถานศึกษา เรื่องสมานฉันท์ เรื่องสันติวิธี เรื่องเหล่านี้เป็นเรื่องที่ต้องให้ความสำคัญมากขึ้นกว่าเดิม

เมื่อเป็นเช่นนี้ ก็เอาเรื่องที่พบใน 3 ลักษณะ มาสร้างเป็นนโยบาย 6 ประการ ซึ่งจะต้องทำภายใน 1 ปี ในการวางรากฐาน แต่หวังว่าผลลัพธ์จะเกิดภายใน 1 ปี คงจะเป็นไปไม่ได้ แต่คิดว่าถ้าวางรากฐาน วางแนวทาง แล้วดำเนินการต่อไปได้ ผลลัพธ์จะเกิดแม้ว่าระยะเวลา จะเกิน 1 ปี ก็ไม่เป็นไร นโยบายการศึกษาในกรอบเวลา 1 ปีจริง ๆ แล้วเท่ากับเวลา 2 ปีงบประมาณ เพราะว่า รัฐบาลนี้จะมีโอกาสจัดสรรงบประมาณ 2 ปี ปีที่จัด ในปี 2550 ก็สามารสสะท้อนนโยบายบางอย่างได้แล้ว ในปี 2550 ถึงแม้จะได้ไม่เต็มที่ก็ตาม แต่ว่างบประมาณ ที่อยู่ในความรับผิดชอบของรัฐบาลชุดนี้อย่างเต็มที่ก็คือ งบประมาณปี 2551 เพราะว่าถ้ารัฐบาลใช้เวลาอยู่ 1 ปี ยิ่งไงก็ต้องอยู่ถึงตุลาคม 2550 ซึ่งรัฐบาลชุดนี้ก็ต้องจัด งบประมาณของปี 2551 เพราะฉะนั้นเมื่อมีโอกาสจัด งบประมาณ 2 ปี ความต่อเนื่องของเรื่องนโยบายก็น่าจะดีกว่า จัดปีเดียว งบประมาณปี 2551 จะสะท้อนนโยบายเต็มที่

เพราะไม่ต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อใช้หนี้ เพราะปี 2550 จัดงบประมาณใช้หนี้ประมาณ 100,000 ล้านบาท เพื่อ การปรับแก้เสริมเติมเต็มและปรับแต่ง **เพื่อให้การศึกษา พัฒนาค้น พัฒนาความรู้สู่สังคมคุณธรรม อุดมปัญญา และอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน** รัฐบาลนี้ให้ยึดแผนพัฒนาฯ ระยะที่ 10 ซึ่งจะเน้นเรื่องสำคัญ 3 เรื่อง เรื่องปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง เรื่องคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และเรื่องของสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน เพราะฉะนั้น ในทางการศึกษาเราคงไม่พูดว่า “เก่งดีมีสุข” เหมือนตอน ปฏิรูปการศึกษาใหม่ ๆ คงจะเปลี่ยนมาพูดว่า “สังคม คุณธรรม อุดมปัญญา อยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ก็คือ **คนดี มีความรู้ และมีความสุข** โดยถือว่าเงื่อนไขของการเป็น คนดีน่าจะรวมเรื่องความเก่งไว้ด้วยได้ แต่ถ้าเงื่อนไขเป็น เรื่องคนเก่งอาจจะไม่รวมเรื่องความเป็นคนดีอยู่ด้วย เพราะ ฉะนั้นจะต้องเน้นการสร้างคนดี มีความรู้ และมีความสุข

นโยบายด้านการศึกษาของรัฐบาลปัจจุบันมี 6 ประการ ก็คือ

ประการแรก จะเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ สร้างความตระหนักและสำนึกในคุณค่าของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ความสมานฉันท์ สันติวิธี วิธีชีวิตประชาธิปไตย พัฒนาค้นโดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันการศึกษา และสถาบันทางศาสนา มาตรการที่จะมี 3 เรื่องด้วยกัน ที่จะทำคงจะต้องปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนทุกระดับ ทุกประเภทการศึกษาจะต้องมีการพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากร ให้จัดหลักสูตรตามแนวที่เน้นได้และพัฒนาการเรียนการสอน สิ่งที่ยากมาก ๆ คือการพัฒนาคุณธรรมคน ในวงการการศึกษาทราบดีว่าเป็นเรื่องทำได้ยาก ซึ่งถ้าใช้วิธีที่ไม่ถูกต้องก็คงเหมือนการสอนหนังสือและการไม่ได้อะไร เพราะเรื่องคุณธรรมเป็นเรื่องที่ต้องนำไปปฏิบัติสร้างเครือข่ายคุณธรรมในทุกเขตพื้นที่การศึกษา 175 เขต เพื่อจะเชื่อมโยงความร่วมมือ ร่วมคิด ร่วมทำของบ้าน วัด โรงเรียน ซึ่งเรียกกันย่อ ๆ ว่า “บวร” จะต้องขอให้สถาบันทั้ง 3 เข้ามาร่วมกัน ซึ่งในภาษาสมัยใหม่อาจจะเรียกว่าเป็นครอบครัว สถาบันศาสนา และสถานศึกษา ภาษาโบราณเรียกว่า บ้าน วัด โรงเรียน

“

แต่คิดว่าถ้าวางรากฐาน วางแนวทาง แล้วดำเนินการต่อไปได้ พลัสพรจะเกิด แม้ว่าจะระยะเวลาจะกิน 1 ปี ก็ไม่เป็นไร

”

ประการที่ 2 เป็นนโยบายขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานของประชาชนให้ทั่วถึงมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐบาลต้องเอาใจจริงเอาใจมากชิ้น เรื่องการจัดการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ให้เด็กที่มีอายุ 7-16 ปี ได้เข้าเรียนทุกคน และเรื่องนี้คือที่มาของการต้องทบทวนเรื่องการรับนักเรียนเข้าเรียนในระดับการศึกษา ม.1 เพราะปัจจุบันระดับ ม.1 เป็นการศึกษาภาคบังคับและเป็นการศึกษาภาคบังคับมาแล้ว 3 ปี เราใช้ระบบการสอบคัดเลือกซึ่งเป็นเรื่องที่ขัดกับการศึกษาภาคบังคับ เพราะการศึกษาภาคบังคับตามที่เข้าใจคือ ทุกคนที่อยู่ในช่วงอายุนี้อาจเข้าเรียนถ้าไม่เข้าเรียนผิดกฎหมาย ถูกปรับในขณะที่เดียวกันก็บังคับให้ผู้จัดการศึกษาภาคบังคับให้ทุกคนได้เรียน ซึ่งบังคับทั้ง 2 ฝ่าย แต่ก็เข้าใจว่ามีโรงเรียนขอยอดนิมมอยู่จำนวนหนึ่ง การกระจายตัวของโรงเรียนที่มีคุณภาพยังเป็นปัญหา อาจจะต้องคงโรงเรียนประมาณ 430 โรงเรียนว่าจะจัดสรรโอกาสให้ประชาชนได้โอกาสเท่าเทียมกัน ในเชิงคุณภาพด้วย ก็อาจจะต้องยอมให้มีการรับที่แตกต่างกันออกไป โดยโรงเรียนส่วนใหญ่จะไม่มีสอบคัดเลือก ภาคบังคับรับนักเรียนทั้งหมด ทุกคนต้องได้เรียน ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจกันอยู่ก็หมายความว่าต่อไปนี้ต้องดูแลว่าการศึกษาภาคบังคับ 9 ปี ต้องสำรวจล่วงหน้า และในแต่ละปีจะต้องทราบว่าเด็กที่เข้าเกณฑ์เท่าใด อยู่ที่ไหน และจะให้ไปเรียนที่ไหนแต่สิทธิการเลือกเรียนของแต่ละคนมีอยู่ จะเลือกส่งลูกไปเรียนต่างประเทศก็ได้ เขาจะเลือก

ส่งลูกไปเรียนโรงเรียนเอกชนก็ได้ จะเลือกส่งไปเรียนสาธิตก็ได้ อันนี้เป็นสิทธิส่วนบุคคลที่ไม่สามารถก้าวล้ำ แต่หน้าที่ของกระทรวงฯ ก็คือต้องจัดให้ทุกคนได้เรียนด้วยวิธีการที่โปร่งใสเป็นธรรม นโยบายจัดการศึกษา 12 ปี โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย จะต้องเพิ่มเงินอุดหนุนรายหัวให้เพียงพอตรงนี้ต้องทำ ถ้าทำ 2 เรื่องนี้ได้ เรื่องการขยายโอกาสการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยไม่เก็บค่าใช้จ่ายก็จะบรรลุตามเจตนารมณ์

ประการที่ 3 การพัฒนาคุณภาพมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ สมศ. ชี้ชัดว่า คุณภาพการศึกษาของไทยเป็นปัญหาทุกระดับ เพราะฉะนั้นมาตรการที่ต้องทำ คือ ปรับการเรียนเปลี่ยนการสอน ซึ่งยังคงต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญแต่จะต้องไปพัฒนาการสอนของครู และปรับปรุงวิธีการเรียนของเด็กควบคู่กันไป จะต้องแก้ปัญหาการขาดแคลนครู ซึ่งอาจจะมองการขาดแคลนครูตามกลุ่มสาระวิชาและเขตพื้นที่ หรือบางกลุ่มสาระวิชา ก็ขาดแคลนครูในชั้นวิกฤต เช่น ขาดครูวิชาคณิตศาสตร์ วิชาวิทยาศาสตร์ วิชาภาษาอังกฤษ เป็นต้น เพราะฉะนั้นถ้าจะเลือกแก้ไขในส่วนที่เป็นวิกฤตก่อนมากกว่าที่จะคิดแก้ไขภาพรวม คงจะต้องใช้เทคโนโลยีช่วยเพิ่มเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาและเพิ่มคุณภาพ

ประการที่ 4 การกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่และสถานศึกษา เรื่องนี้เป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะถ้าทำเรื่องนี้ได้ อีกหลายเรื่องก็จะดีขึ้นด้วย ในระดับมหาวิทยาลัยได้ใช้มาตรการนี้มาเป็นเวลานานแล้ว ซึ่งเป็นเรื่องที่ส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยของรัฐ ที่เป็นส่วนราชการ ออกนอกระบบ ก็เพื่อให้สามารถพัฒนาระบบบริหารที่เป็นของตนเอง แต่ในระดับต่ำกว่ามหาวิทยาลัย พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติได้กำหนดไว้ในมาตรา 39 ว่ากระทรวงศึกษาธิการจะต้องกระจายอำนาจ 4 ด้าน ไปยังเขตพื้นที่และสถานศึกษาโดยตรง คือการกระจายอำนาจทางด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารบุคคลและด้านการบริหารทั่วไป ขณะนี้ สพฐ. ได้ทำแผนเรื่องการกระจายอำนาจมาเป็นที่พอใจและกำลังจะทำการร่างกฎกระทรวงขึ้นใหม่ แต่การกระจายอำนาจทั้ง 4 ด้าน จะต้องมีการจัดการระบบรองรับการกระจายอำนาจ ถ้าไม่มีระบบที่รองรับก็จะเป็นปัญหา ในขณะเดียวกันเมื่อมีการจัดระบบรองรับแล้ว ก็ต้องมีการพัฒนาผู้บริหารศึกษานิเทศก์ ครูที่เป็นแกนนำของเขตพื้นที่และสถานศึกษาให้สามารถเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงและขยายผลได้เต็มพื้นที่ แทนที่จะต้องพัฒนาครูทั้ง 700,000 คน ให้พร้อมเพื่อรองรับการกระจายอำนาจ การเปลี่ยนกลยุทธ์พัฒนาคนเพียง 10,000 กว่าคน ก็สามารถทำให้คนกลุ่มนี้ไปขยายผลได้ ซึ่งคนกลุ่มนี้จะมาจากสถานการศึกษาเขตพื้นที่การศึกษาต่าง ๆ แล้วจะมีหน่วยงานที่จะช่วยสนับสนุนเพื่อให้คนกลุ่มนี้สามารถทำงานได้ ซึ่งวิธีนี้จะเน้นผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่สามารถขยายผลได้ แต่

ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับพื้นฐานว่าโรงเรียน 30,000 กว่าโรงเรียน มีศักยภาพและความพร้อมในการรองรับการกระจายอำนาจที่ต่างกัน โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็ก 20,000 โรงเรียน คงยังไม่พร้อมที่จะรองรับการกระจายอำนาจทั้ง 4 ประการที่จะไปดำเนินการได้เอง จึงสมควรจัดกลุ่มโรงเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีศักยภาพและความพร้อม และกลุ่มที่ยังไม่มีความพร้อม โดยใช้กลุ่มที่มีศักยภาพและความพร้อมเป็นกลุ่มนำร่อง โดยการเลือกโรงเรียนมาจำนวนหนึ่งแล้วจัดระบบการกระจายอำนาจและการพัฒนากลุ่มผู้บริหาร ศึกษานิเทศก์ และครู เป็นแกนนำ โดยมีการสร้างหลักสูตรกลางสำหรับที่ใช้ฝึกอบรมและขอให้คณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ทั่วประเทศ ร่วมกับสถาบันพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาของกระทรวงฯ ร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดฝึกอบรมทั่วประเทศพร้อมกัน โดยให้มีการปฏิบัติจริงว่าสามารถปฏิบัติได้หรือไม่ และมีการประเมินผลเพื่อให้แน่ใจว่าทำได้จริงตามระบบการกระจายอำนาจไปสู่พื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา โดยจะทดลองในระดับพื้นฐาน ซึ่งถ้าสำเร็จก็จะขยายผลไปในระดับอาชีวศึกษาด้วย ตรงส่วนนี้การกระจายอำนาจทางการศึกษา ซึ่งสามารถสร้างความเข้มแข็งให้สถานศึกษา ถ้าทำได้สำเร็จความเหลื่อมล้ำระหว่างสถานศึกษาในชนบทและในเมืองก็จะลดลง ซึ่งตรงส่วนนี้จะแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากโรงเรียนไม่เข้มแข็ง แล้วทำให้คนอพยพย้ายเข้าสู่ในเมืองเนื่องมาจากต้องการเข้าศึกษาในโรงเรียนที่มีคุณภาพสูง ซึ่งทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างสถานศึกษาในชนบท

“

สิ่งที่ยากมาก ๆ คือการพัฒนาคุณธรรมคน ในวงการการศึกษา กราบตีว่าเป็นเรื่องทำได้ยาก ซึ่งถ้าใช้วิธีที่ไม่ถูกต้องก็คงเหมือนการสอนหนังสือและการไม่ได้อะไร เพราะเรื่องคุณธรรมเป็นเรื่องที่ต้องนำไปปฏิบัติสร้างเครือข่ายคุณธรรมในทุกเขต

”

และในเมืองก็จะลดลง ซึ่งตรงส่วนนี้จะแก้ไขปัญหาอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากโรงเรียนไม่เข้มแข็ง แล้วทำให้คนอพยพย้ายเข้าสู่ในเมืองเนื่องมาจากต้องการเข้าศึกษาในโรงเรียนที่มีคุณภาพสูง ซึ่งทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างโรงเรียนเป็นอันมาก ส่วนโรงเรียนขนาดเล็กที่ยังไม่มีศักยภาพและความพร้อมที่จะรองรับการกระจายอำนาจจะให้เขตพื้นที่การศึกษาเป็นผู้รับผิดชอบ โดยส่งเสริมให้มีการใช้ทรัพยากรบุคลากรและจัดกิจกรรมร่วมกัน โดยให้เขตพื้นที่การศึกษาเป็นที่เลี้ยงหลัก ซึ่งในเรื่องนี้กระทรวงฯ ก็ต้องไปพิจารณาอีกว่าเขตพื้นที่การศึกษาที่แบ่งไว้มีความเหมาะสมหรือไม่เพียงพอหรือไม่ด้วย

ประการที่ 5 เป็นเรื่องของกรมที่มีส่วนร่วมของเอกชน ประชาชนและท้องถิ่น รัฐบาลได้ให้ความสำคัญในเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน ซึ่งทางด้านการศึกษาก็ให้ความสำคัญในเรื่องนี้เช่นกัน โดยจะปรับปรุงโครงสร้างบทบาทและภาระหน้าที่ของสมาคมผู้ปกครองและครูที่ในปัจจุบันนี้ยังมีบทบาทน้อย ดังนั้นจึงต้องทบทวนเรื่องคณะกรรมการสถานศึกษาและคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อให้ผู้มีส่วนได้เสียทางการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมให้กว้างขวางขึ้น ซึ่งปัจจุบันการใช้รูปแบบการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วมยังไม่มากเท่าที่ควร และด้านการส่งเสริมสนับสนุนสถานศึกษา เอกชนทุกระดับและทุกประเภทการศึกษาให้สามารถจัดการศึกษาได้ตามนโยบายและมาตรฐานการศึกษาของชาติ โดยมุ่งให้มีความเป็นอิสระคล่องตัวและเน้นที่การไม่เลือกปฏิบัติ ซึ่งในปัจจุบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษาของเอกชนยังมีเรื่องการเลือกปฏิบัติอีกหลายเรื่อง ซึ่งบางครั้งเกิดขึ้นเพราะกฎหมายทำให้เกิดการเลือกปฏิบัติรวมถึงปัญหาทางด้านวิธีการปฏิบัติ ซึ่งเรื่องเหล่านี้ต้องดูแลแก้ไข และอีกประเด็นที่สำคัญก็คือ การส่งเสริมให้ท้องถิ่นมีส่วนร่วมจัดการศึกษาร่วมกับเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาในการศึกษาทุกระดับ โดยเน้นการร่วมคิดร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบ

ปัญหาเรื่องการถ่ายโอนสถานศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังคงเป็นปัญหาในหลักการที่ว่ารัฐควรกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น และ พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจเป็นหลักการที่ทุกคนยอมรับ แต่เรื่องที่ต้องทบทวนคือ เรื่องการนำไปปฏิบัติ เพราะการศึกษานั้นถูกกำหนดว่า เป็นบริการสาธารณะ จะต้องมีการถ่ายโอนไปสู่การปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะได้รับการจัดสรรงบประมาณไม่น้อยกว่า 35% ซึ่งไม่มีทางเป็นไปได้ ดังนั้นเรื่องที่จะต้องทบทวนร่วมกันก็คือ ยังมีวิธีการอื่น ๆ อีกหรือไม่ที่ท้องถิ่นจะเข้ามามีบทบาทในการกระจายอำนาจการศึกษา ซึ่งกฎหมายได้บัญญัติไว้ว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีโอกาสจัดการศึกษาได้ทุกระดับตามที่ท้องถิ่นต้องการ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบทางการศึกษา แต่ในปัจจุบันจะพูดกันแต่ในเรื่องสิทธิการถ่ายโอนและวิธีการถ่ายโอนสถานศึกษาเท่านั้น ไม่ได้พูดกันในเรื่องการมีส่วนร่วมเท่าที่ควร ดังนั้น จึงควรหารือกันอีกรอบในเรื่องการกระจายอำนาจทางการศึกษา โดยที่คงหลักการเรื่องการกระจายอำนาจเอาไว้และหาวิธีการที่จะทำได้โดยไม่มีปัญหาไม่ขัดแย้งกัน และทำอย่างไรถึงจะได้ผล ตัวอย่างเช่น ในเขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร 3 เขต มีนักเรียนภาคบังคับที่จะเข้าศึกษาในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เกินจำนวนที่สถานศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครจะรับได้ แทนที่กรุงเทพมหานครจะโอนโรงเรียนในเขตกรุงเทพมหานคร ให้เข้าสังกัดกรุงเทพมหานคร ทางกรุงเทพมหานครควรจะสร้างโรงเรียนเพิ่มขึ้น เพื่อรองรับจำนวนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่มีอยู่มากในปัจจุบัน โดยทางกระทรวงศึกษาธิการจะสนับสนุนทุกทางที่จะให้กรุงเทพมหานครสร้างโรงเรียนเพื่อรองรับเด็กนักเรียนตรงส่วนนี้ และโรงเรียนเหล่านี้ก็จะอยู่ในสังกัดของ

กรุงเทพมหานครซึ่งเป็นหนทางที่น่าจะดีกว่าการถ่ายโอนโรงเรียน เพราะเหตุว่าการถ่ายโอนโรงเรียนจะทำให้โรงเรียนเหล่านั้นสูญเสียสถานภาพการเป็นนิติบุคคล และอีกประเด็นหนึ่งก็คือ ครูจะเสียสถานภาพการเป็นข้าราชการ โดยครูเหล่านั้นจะกลายเป็นเพียงพนักงานหรือข้าราชการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งรูปแบบการถ่ายโอนนี้ยังเป็นปัญหา ซึ่งยังมีรูปแบบอื่นที่ยังไม่ได้กล่าวถึงกันมากนัก คือการทำในรูปแบบของสหกิจ คือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการทำในรูปแบบข้อตกลง ซึ่งในปัจจุบันได้ทำข้อตกลงกับ อบจ.ภูเก็ต และกำลังจะทำข้อตกลงกับ อบจ. อุบลราชธานี กระทรวงฯ มอบให้เขตพื้นที่การศึกษา ทำข้อตกลงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าจะทำความร่วมมือกันในเรื่องใด ที่โรงเรียนใด โดยไม่ต้องมีการถ่ายโอน แล้วมีข้อตกลงในเรื่องค่าใช้จ่าย เรื่องการบริหารว่าใครจะรับผิดชอบตรงส่วนใด โดยไม่ต้องมีการถ่ายโอน โดยโรงเรียนยังคงมีฐานะเป็นนิติบุคคล และครูยังมีฐานะเป็นข้าราชการ เพราะฉะนั้นความหลากหลายในรูปแบบที่จะก่อให้เกิดความร่วมมือ โดยรักษาหลักการเรื่องการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น และต้องนำรูปแบบต่าง ๆ มาศึกษาและนำไปทำข้อตกลง เพื่อให้เกิดรูปแบบที่ทุกคนยอมรับ

ประการสุดท้าย ปัญหาที่สำคัญของชาติบ้านเมืองและการศึกษาก็มีส่วนเกี่ยวข้องในปัญหานี้ด้วย คือ ปัญหาเรื่องการพัฒนาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งกระทรวงฯ ถือเป็นพื้นที่พัฒนาพิเศษและได้จัดทำระบบเพื่อรองรับ โดยจัดตั้งศูนย์ประสานงานการบริหารและจัดการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งตั้งอยู่ที่สำนักผู้ตรวจราชการเขต 12 และในตอนนี้ได้มีการจัดตั้ง ศอ.บต. ขึ้นมาแล้ว ซึ่ง ศอ.บต. ก็หวังที่จะพึ่งพาทางการศึกษาว่าจะมีส่วนช่วยเหลือที่จะทำให้สถานการณ์เข้าสู่สภาวะปกติ กระทรวงฯ จึงถือว่าเรื่องการพัฒนาทางการศึกษาในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นปัญหาพิเศษ และมีมาตรการพิเศษหลายเรื่องได้ทยอยเสนอเรื่องเข้าสู่ ครม. ดังนั้นในระยะนี้ทางกระทรวงฯ จะลงพื้นที่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้ทุกสัปดาห์ เพื่อศึกษาดูว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมได้อย่างไรบ้าง และยังคงมองว่าการศึกษาจะเป็นปัจจัยเสริมสร้างความสมานฉันท์ในพื้นที่โดยจะเป็นปัจจัยที่ช่วยประสานให้คนในพื้นที่ที่มีความหลากหลาย มีความเป็นหนึ่งเดียวกันมากขึ้น

เป็นนโยบายด้านที่ 6 ที่ใช้กับพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยเฉพาะเป็นนโยบายพิเศษที่เกิดขึ้น โดยจะใช้ร่วมกับนโยบายทั้ง 5 ประการข้างต้น ซึ่งจะทำให้นโยบายการศึกษาสอดคล้องและตอบสนองต่อสภาพการณ์ปัจจุบัน ปัญหาเฉพาะหน้าและการพัฒนายาว

ผมก็ได้รับกวนเวลามา 55 นาที เกินไป 10 นาที ต้องขอโทษด้วย และก็ขอนำเสนอว่า ในหนึ่งปีจะขับเคลื่อนอะไรและอย่างไรเพียงสังเขปเท่านั้น ขอขอบคุณครับ